

Колбіна Тетяна Василівна

Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця

КОМУНІКАТИВНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ В АСПЕКТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Обґрунтовано важливість комунікативної підготовки сучасного фахівця. Доведено, що комунікативна підготовка забезпечує повноцінний розвиток особистості й успішність професійної діяльності, а в умовах глобалізації – виховання «громадянина світу».

Ключові слова: комунікація, комунікативна підготовка, комунікативна компетентність, міжкультурна комунікація.

Проблема, її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Комунікація у сучасному суспільстві забезпечує функціонування різних структур і організацій, а також соціальну взаємодію людей та передачу соціокультурного досвіду в системі освіти. Важливість комунікативної підготовки у сучасному суспільстві вбачається в тому, що комунікація вкрай необхідна для повноцінного розвитку особистості й успішної професійної діяльності, кар'єрного зростання й ведення бізнесу, а також для виховання «громадянина світу» в умовах глобалізації.

Проблема комунікативної підготовки студентів вкрай актуальна для системи вищої освіти України з деяких причин. По-перше, це важливо для виховання активних і відповідальних громадян, які через вправне й гнучке володіння «словом» під час публічних дискусій, обговорень соціально-економічних подій тощо можуть ефективно впливати на демократичні перетворення у суспільстві.

По-друге, комунікація має вирішальне значення в життєдіяльності людини, тож комунікативна освіта визнається важливим фактором загального розвитку особистості. Комунікативні вміння впливають практично на всі сфери її життєдіяльності. Дослідження науковців доводять, що існує безпосередній зв'язок між рівнем комунікативних умінь і якістю життя людини. Високий рівень комунікативної компетентності забезпечує комфортну атмосферу в сім'ї, соціальній групі, на робочому місці. Комунікативна освіта впливає на позитивну самооцінку людини, впевненість в собі, а також на формування лідерських якостей, критичного мислення тощо.

Виклад основного матеріалу, обґрунтування результатів дослідження. Комунікативні якості фахівця за кордоном розглядаються на ринку праці як цінний ресурс. Студенти за кордоном розглядають комунікацію як інструмент свого впливу на процеси в суспільстві й соціальні перетворення, а комунікативну підготовку – як основу для набуття досвіду управління міжособистісною і професійною комунікацією, який допоможе зробити кар'єру й укріпити життєві позиції. Таке усвідомлене ставлення до набуття комунікативних умінь пов'язане із суто прагматичною потребою – навчитися успішно взаємодіяти з іншими людьми, переконливо й аргументовано відстоювати свою точку зору, приймати ефективні рішення.

На відміну від них українські студенти не завжди усвідомлюють важливість комунікативної підготовки для кар'єрного зростання й особистісної реалізації. Це пов'язано, з одного боку, з тим, що багато з них не відчують себе суб'єктом соціальних процесів і пасивно сприймають демократичні перетворення суспільства, з іншого – з низьким рівнем комунікативної культури. Тож у сучасних умовах комунікативна підготовка сприятиме громадянському вихованню студентів, формуванню здатності до усвідомленого й відповідального впливу на соціально-історичні процеси в країні.

Опитування випускників західних університетів і бізнес-шкіл, керівників підприємств та фірм, а також менеджерів з персоналу підтверджують, що комунікативна освіта є основою сучасного професіонала й успішної кар'єри. Визнано, що у сучасному діловому світі фахівець має не тільки оволодіти професійними знаннями й вміннями, а й комунікативною компетентністю. Це стосується не тільки управлінців і фахівців-гуманітаріїв, а всіх інших спеціалістів (інженерів, лікарів, медсестер, фінансистів, бухгалтерів тощо). Серед комунікативних умінь найважливішими вважаються такі:

- базові: чітко, зрозуміло й гнучко висловлювати думки, уважно слухати співрозмовника, ставити питання й відповідати на поставлені питання, складати документи й ділові папери;

- міжособистісні й міжгрупові: будувати конструктивні ділові відносини, працювати в команді, компетентно поводитись у конфліктній ситуації й управляти нею, толерантно ставитися до «інакшості» і культурних особливостей партнера з комунікації, ефективно вести переговори;

- аналітико-комунікативні вміння: аналізувати проблему або ситуацію, пропонувати варіанти їх вирішення;

- уміння гнучко адаптуватися до змін комунікативної ситуації, виробляти стратегії комунікативної поведінки.

Вивчення зарубіжного досвіду дозволяє визначити напрями модернізації комунікативної підготовки студентів України. Наприклад, в університетах Німеччини, де комунікативні уміння відносять до ключових професійних компетентностей, студентам пропонується спеціальні програми, курси, семінари, тренінги з комунікації і риторики, спрямовані на вдосконалення мовленнєвих і невербальних засобів комунікації, формування вмінь аргументації і дискусії, проведення презентацій і переговорів з діловими партнерами, а також формування міжкультурної компетентності. Прикладами навчальних заходів, що пропонуються студентам, є «Grundlagen der Kommunikation», «Grundlagen der Präsentation», «Rhetorik im Berufsleben – beeindruckend präsentieren und interessieren», «Endlich gekonnt kontern – Argumentieren, debattieren und diskutieren für Alltag und Arbeit», «Interkulturelles Kompetenztraining. Die eigene und die fremde Kultur verstehen», «Wohlfühlend und fokussiert mit sich und anderen kommunizieren».

Комунікативна освіта набуває надзвичайно великого значення в контексті глобалізації, оскільки комунікативна компетентність створює основу для взаєморозуміння під час міжкультурного спілкування й співпраці з іноземними партнерами. Якщо міжкультурна комунікація до недавнього часу асоціювалась з діяльністю обмеженої категорії, політиків, державних діячів та інших, то наразі в умовах інтеграційних процесів ситуації міжкультурної комунікації стали повсякденністю для мільйонів людей (міжнародні заходи, міграційні процеси, міжнародний туризм, через телекомунікацію й інформаційно-комунікаційні технології тощо).

Завданнями комунікативної освіти в нових умовах світового розвитку є формування досвіду міжкультурної комунікації з представниками інших культур, що передбачає інформування щодо особливостей культур світу й озброєння методами їх аналізу, психологічну підготовку молоді до сприйняття культурних відмінностей, виховання особистісних та професійно значущих якостей, які забезпечують мобільність на ринку праці й ефективну професійну взаємодію. Міжкультурна толерантність уможливило діалогічність професійних відносин, запобігає виникненню міжкультурних конфліктів. Крім того, міжкультурна компетентність сприяє кращому усвідомленню особливостей рідної культури і національній самоідентифікації.

У той час, коли в західних системах освіти комунікативну підготовку визнано важливим компонентом загальної й професійної освіти й вона активно впроваджується в практичну діяльність відповідних закладів, в українських вузах цей напрям підготовки фахівців ще не є предметом ретельного аналізу, хоча поряд з цим

приватними фірмами пропонуються численні курси і тренінги з комунікації, зокрема й з міжкультурної. Тож комунікативна підготовка сучасного фахівця залишається актуальною педагогічною проблемою, що обумовлено її прагматичною доцільністю і необхідність для фахівців будь-якого профілю (а не тільки гуманітарних).

Висновки, перспективи. Комунікативна освіта майбутнього фахівця і громадянина має стати обов'язковим компонентом загальної і професійної освіти. Система комунікативної підготовки на компетентнісній основі передбачає модернізацію відповідних освітньо-професійних програм, оновлення змісту на міжпредметному рівні, застосування комунікативно-діяльнісних методів навчання.

Татьяна Колбина. Коммуникативная подготовка студентов в аспекте модернизации высшего образования.

Обоснована важность коммуникативной подготовки современного специалиста. Показано, что коммуникативная подготовка обеспечивает полноценное развитие личности и успешность профессиональной деятельности, а в условиях глобализации – воспитание «гражданина мира».

Ключевые слова: *коммуникация, коммуникативная подготовка, коммуникативная компетентность, межкультурная коммуникация.*

Tetiana Kolbina. Modernisation aspect of higher education.

The importance of communication training of a modern specialist is grounded. It is proved that communication training provides full value development of a personality as well as efficiency of professional activity, and in conditions of globalisation it provides upbringing of «a citizen of the world».

Keywords: *communication, communication training, communicative competence, cross-cultural communication.*

Стаття надійшла до редакційної колегії 24.09.2017

Інформація про автора:

Колбіна Тетяна Василівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземних мов та перекладу, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця.